

ПРОГРАМА
ДОКТОРАНТСКИ КОНКУРС СРЕДНОВЕКОВНА АРХЕОЛОГИЯ

1. Развитие на средновековната българска археология.
  - a. Зараждане на интереса към средновековните български паметници. Основни направления и проблеми на проучванията до Втората световна война.
  - b. Организация, проблеми и насоки на проучванията след Втората световна война. Средновековната българска археология в най-ново време.
2. Славянската материална и духовна култура на Долен Дунав през VI – IX в.
3. Прабългарската материална и духовна култура на Долен Дунав през VII - IX в.
4. Селищна структура през ранното средновековие на север от Стара планина. Типове селища: представители, топография, структура, стопански характеристики, хронология.
5. Ранносредновековната култура на юг от Стара планина между България и Византия.
6. Ранносредновековните български столици.
  - a. Плиска (историческа и археологическа топография).
  - b. Преслав (историческа и археологическа топография).
7. Поминъци и занаяти през ранното средновековие. Керамика и керамично производство. Металопластика. Накити и елементи на костюма. Организация на производството и производствени съоръжения. Търговия.
8. Християнизирание на ранносредновековната българска култура.
  - a. Църковна архитектура през ранното средновековие.
  - b. Манастири: архитектурен облик, проблеми на идентификацията и интерпретацията.
  - c. Християнска погребална практика до началото на XI в.
9. Археологически данни за “втора варваризация” на днешните български земи.
10. Характеристики и трансформации на селищната мрежа в периода XI-XII в. Съдбата на заварените центрове и появата на нови селища. Демографска катастрофа и демографски „взрив”.
11. Материална и духовна култура в периода XI-XII в. Битова керамика. Монети и монетна циркулация. Погребални обичаи. Накити и металопластика.
12. Историческа и археологическа топография на Търново.
13. Археологически характеристики на селищната структура през периода на зрялото средновековие. Градове и села. Топография, фортификация,

инфраструктура, стопански облик. Динамика и трансформация на селищната мрежа.

14. Поминъци и занаяти през зрялото средновековие. Керамика и керамично производство. Металопластика. Накити и елементи на костюма. Организация на производството и производствени съоръжения. Търговия.
15. Християнска култова архитектура през зрялото средновековие. Църкви и манастири.
16. Погребални обичаи през зрялото средновековие. Топография на некрополите. Хронологически и регионални особености на погребалния ритуал.

Л И Т Е Р А Т У Р А

Абоба-Плиска. Материали для болгарских древностей. – Известия русского археологического института в Константинополя X. София 1905.

Ангелова С., Л. Дончева-Петкова, Разпространение на т. нар. “пастирска керамика” в България – Археология 1992/1. 14-21.

Ангелова С., Р. Колева, Археологически данни за ранното славянско заселване в България - Годишник на Софийския университет, Исторически факултет – специалност Археология 2. 2000. 159-186.

Антонова В. Шумен и Шуменската крепост. Шумен 1995.

Антонова В., Цв. Дремсизова-Нелчинова, Аулт на хан Омуртаг при Чаталар. София, 1981.

Балабанов Т. Нови проучвания в аула на хан Омуртаг – Известия на исторически музей – Шумен 12. 2004. 124-138.

Балболова-Иванова М. Средновековна църква и митница при с. Дебелт, Бургаска област и ролята им в българо-византийските отношения през IX-X . – Сборник в памет на д-р Петър Горбанов (Studia Archaeologica, Supplementum 1). София 2003.

Баран В. Д. Пражская культура Поднепровья (по материалам поселения у с. Рашков). Киев, 1988.

Белдедовски З. Брегалничкиот базен во римскиот и раниот средновековен период 1990, (Зборник VI, Посебно издание)

Бешевлиев В. Първобългарите: Бит и култура. София 1981.

Бобчева Л. Некропол от 13-14 век в Калиакра. – Известия на Народния музей Варна 14 (29). 1978. 152-180.

Бонев Ст. За архитектурния облик на прабългарските езически храмове – В: Проблеми на прабългарската история и култура 1. Шумен 1989. 328-337.

Бонев Ст. Царският дворец във Велики Преслав: Площадът с фиалата (IX-XIV век). Велико Търново 1998.

Борисов Б. Демографските промени през XI-XII век в днешните български земи – В:

- Тангра. Сборник в чест на 70-годишнината на акад. Васил Гюзелев. София, 2006. 391-408.
- Борисов Б. Керамика и керамично производство през XI – XII в. от територията на днешна Югоизточна България. В: Марица-Изток. Раднево 2002.
- Борисов Б.. Полски Градец. Археологически Проучвания. Vol. 1. Велико Търново: Издателство “Фабер,” 2013.
- Бояджиев С. Архитектурата на прабългарските храмове – В: Проблеми на прабългарската история и култура 1. Шумен 1989. 314-327.
- Бояджиев Ст. Българската архитектура през VII-XII в. Том 1: Дохристиянска архитектура. София 2008.
- Бъчваров И. Янтренски некрополи. Велико Търново 1993.
- В. Григоров, Метални накити от средновековна България (VII-XI в.). София 2007.
- Ваклинов Ст. М. Ваклинова, Съкровището от Над сент Миклош. София 1983.
- Ваклинов Ст. Ст. Станилов, Кладенци: ранносредновековно селище. Варна 1981.
- Ваклинов Ст. Формиране на старобългарската култура. София 1977.
- Ваклинова М. Материали и производство на преславската каменна пластика. – Преслав 5. 1993. 68-100.
- Въжарова Ж., Славяни и прабългари (по данни от некрополите от VI-XI в. на територията на България). София 1976.
- Въжарова Ж., Славяно-българското селище край с. Попина, Силистренско. София 1956.
- Въжарова Ж., Славянски и славянобългарски селища в българските земи от края на VI- XI в. София 1965.
- Въжарова Ж., Средновековното селище с. Гарван, Силистренски окръг (VI-XI в.). София 1986.
- Гатев П., Средновековно селище и некропол от XII в. край с. Ковачево, Пазарджишко. Разкопки и проучвания 12. София 1985.
- Генова Е., Средновековен некропол в местността Стражата край Плевен. – Известия на Народния исторически музей 3. 1981. 55-101.
- Георгиев П., За Марцианопол през ранното средновековие – В: Jubilaeus V. Сборник в чест на проф. Маргарита Тачева. София 2002. 94-100.
- Георгиев П., По въпроса за градоустройството на аулите през IX в. – В: Средновековният български град. София 1980. 99-106.
- Георгиев П., С. Витлянов, Архиепископията-манастир в Плиска. София 2001.
- Георгиева С., Р. Пешева, Средновековен български некропол край гр. Ловеч и накитите, намерени в него. – Известия на археологическия институт 20. 1955. 511-557.

- Григоров В., М. Даскалов, Е. Коматарова-Белинова (ред.) Eutika. In Honorem Ludmilae Donchevae-Petkovaе. София, 2009.
- Григоров В.. Метални накити от Средновековна България. Vol. 1. Дисертации. София, 2007.
- Джамбов И., Замъкът в средновековна България – традиции и влияния – Археология 1992/3, 10-19.
- Джамбов И., Средновековната крепост край Сопот. Пловдив 1991.
- Джингов Г., А. Балканска, М. Йосифова, Калиакра 1. София, 1990.
- Джингов Г., За производството на стъкло в средновековна България. – Археология 1960/4.
- Димитров Д. Ил., Номадска керамика в Североизточна България. - ИНМВ, XI, 1975.
- Димитров Д. Ил., Някои въпроси във връзка с изучаването на старобългарското масово жилище от VI-XI в. в Североизточна България. – В: Архитектурата на Първата и Втората българска държава. София 1975. 212-245.
- Димитров. Д. Ил., Прабългарите по Северното и Западното Черноморие. Варна 1987. В. Димова и др., Средновековният Червен 1: Цитаделата на града. София 1985.
- Димова В., Ранносредновековната крепост до с. Цар Асен, Силистренско (крепостни съоръжения, жилищна и църковна архитектура). – Добруджа 10, 1993.
- Димова В., Църквите в България през XIII-XIV в. София 2008 г.
- Дончева-Петкова Л., Одърци 2: Некрополи от XI в. София 2005.
- Дончева-Петкова Л., Средновековни кръстове-енколпиони от България. София 2011.
- Ж. Аладжов, Предстоличен Преслав – В: Приноси към българската археология 1. София 1992. 53-57.
- Й. Алексиев, Предстоличният Търнов. – Сборник в чест на акад. Д. Ангелов, София, 1994, 196-200.
- Й. Алексиев, Средновековно селище при село Хотница, Великотърновско.- В: Средновековно Търново, Юбилеен сборник, В. Търново 2004, 35-92.
- Й. Алексиев, Търновските манастири: Манастирите на Царевец – Годишник на музеите в Северна България 20. 1994. 73-90.
- Игнатов Б., Към въпроса за българската архитектурна школа във византийски стил – Археология 1963/3.
- Йорданов С., Скалният манастир “Свети архангел Михаил” при село Иваново. Русе, 2004.
- Йотов В., Въоръжението и снаряжението от българското средновековие (VII-XI век). Варна 2004.
- Йотов В., Г. Атанасов, Скала: Крепост от X-XI век до с. Кладенци, Тервелско. София, 1998.

История на Велико Търново 1. София 1986.

Керамика, битови предмети и въоръжение, накити и тъкани. София 1974.

Костова Р., Имало ли е манастири-ергастерии в България през X век? – В: *Civitas divino- humana*. В чест на професор Георги Бакалов. София, 2004. 457-469.

Л. Дончева-Петкова, Българска битова керамика през ранното средновековие. София, 1977.

Л. Дончева-Петкова, Одръци 1: Селище от Първото българско царство. София 1999.

Мавродинов Н., Старобългарското изкуство (XI-XIII в.). София 1966.

Мавродинов Н., Старобългарското изкуство: Изкуството на Първото българско царство. София 1959.

Мавродинова Л., Стенната живопис в България до края на XIV век. София 1995.

Маленко Вл., Нови археолошки наоди на локалитетите “Козлук”, “Габовци” и “Св. Еразмо” – *Macedoniae Acta Archaeologica*, 2, 1976

Михайлов Ст., За произхода на античните материали от Плиска – *Археология* 1960/1. 15-22.

Миятев К., Архитектурата в средновековна България. София 1965.

Миятев К., Преславската керамика. София 1936.

Момчилов Д., Култура и политика на Първото българско царство в Североизточна Тракия. Варна 2007. 17-22; 33-54.

Нешева В. (ред.) Мелник 1: Градът в подножието на Славова крепост. София 1989.

Нешева В., Мелник – богозиданият град. София 2008.

Николова Я., М. Робов, Храмът на първите Асеновци: Църквата “Св. Димитър” във Велико Търново. Велико Търново 2005.

Овчаров Д. и др., Големият царски дворец във Велики Преслав 1: Преславската патриаршия през X век. София 1991.

Овчаров Д., Византийски и български крепости V-X век. София 1982.

Овчаров Д., Към въпроса за укрепителната система на Велики Преслав – В: приноси към българската археология 1. София 1992. 43-47.

Овчаров Н., Д. Хаджиева, Средновековният манастир в Кърджали – център на епископията на Ахридос (XI-XIV в.). Разкопки и проучвания 24. 1992.

Петрова В., Двухкамерни кръгли пещи за изпичане на битова керамика от територията на Първата българска държава (края на VII – началото на XI в.) – В: Българските земи през средновековието (VII-XVIII в.). международна конференция в чест на 70-годишнината на проф. Александър Кузев. Варна 2005.

Плиска – Преслав. С.: I/1979; II/1981; III/1981; IV/1985; Шумен: V/1992; VI/1993; VII/1995; VIII/2000; IX/2003; X/2004;

- Попов А., Крепости и укрепителни съоръжения в Крънската средновековна област. София 1982.
- Попов С., Донжонът в днешните български земи през 13-14 век. – Годишник на департамент археология (НБУ) 6. 2005. 119-133.
- Прашков Л. Хрельовата кула. История, архитектура, живопис. С., 1973.
- Преслав. С.: т. I/1968; II/1976; III/1983; IV/1993; V/1993.
- Приноси към българската археология. С. I/1992; II/1993
- Проблеми на прабългарската история и култура. Шумен, I/1989; II/1991; III/1997.
- Разкопки и проучвания (РП), III, 1948.
- Рашев Р. (ред.), Материали за картата на средновековната българска държава (територията на днешна Североизточна България). В: Р. Рашев (ред.), Плиска-Преслав 7. Шумен 1995. 155-332.
- Рашев Р., Аул и град в България през VIII-IX в. – В: Сборник в чест на акад. Д. Ангелов. София 1994. 170-177.
- Рашев Р., Българската езическа култура. София 2008.
- Рашев Р., Късни номади в Плисковското поле – Преслав 3. 1983. 252-262.
- Рашев Р., Прабългарите през V-VII в. Велико Търново 2000. (следващи издания 2004; 2005; 2007).
- Рашев Р., Ст. Станилов, Старобългарското укрепено селище при с. Хума, Разградски окръг. Разкопки и проучвания 17. София 1987.
- Рашев Р., Старобългарски укрепления на Долния Дунав (VII-XI в.). Варна 1982.
- Рашев Р., Я. Димитров, Плиска: 100 години археологически разкопки. Шумен 1999.
- Рашенов А., Българска школа във византийския стил. – Известия на Българския археологически институт 6. 1930/1931.
- Рашенов А., Месемврийски църкви. София 1932.
- С. Ангелова, Средновековен некропол край Южната крепостна стена на Дръстър. – Годишник на Софийския университет, Исторически факултет 86. 1993.
- Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период. Киев, 1990.
- Ст. Ангелова и др., Двубрядният ранносредновековен некропол край с. Топола, Каварненска община – Проблеми на прабългарската история и култура 3. Шумен 1997. 141-154.
- Ст. Ангелова, Археологическо проучване на средновековния Дръстър (резултати и перспективи) – В: Дуросторум-Дръстър-Силистра. Силистра 1988. 32-53.
- Ст. Ангелова, За производството на строителна керамика в Североизточна България през ранното средновековие. – Археология, 1971/3.

- Ст. Ангелова, Към топографията на средновековния Дръстър през XII в. – Приноси към българската археология 2. София 1993. 52-57.
- Ст. Ангелова, Местни традиции във формирането на битовата керамика в Североизточна България през VII-X в. – Годишник на Софийския университет, Исторически факултет 77. 1984. 71-118.
- Ст. Ангелова, Отново за локализацията на “преславния дом” на Омуртаг на Дунав – В: *Studia protobulgarica et mediaevalia europensia*. В чест на проф. Веселин Бешевлиев. София 2003. 183-195.
- Ст. Ангелова, По въпроса за раннославянската култура на юг и север от Дунав през VI- VII век – Археология 1980/4. 1-12.
- Станчев Ст., За периодизацията на Плисковския дворецов център – В: изследвания в памет на Карел Шкорпил. София 1961. 101-110.
- Станчев Ст., Ст. Иванов. Некрополът до Нови пазар. София 1958.
- Тодорова Х. и др., Дуранкулак 1. София 1989.
- Тотев К., И. Чокоев, История на проучването на некропола на търновската църква “Св. 40 мъченици“. – Известия на исторически музей Велико Търново 11. 1996. 165-174.
- Тотев Т., Бележки за проникването на техниката на клетъчния емайл в Преслав. Преслав, 5. 1994.
- Тотев Т., Дворцовият манастир в Преслав. Шумен 1998. Тотев, Керамичната икона в средновековна България. София 2001.
- Тотев Т., Манастирът в Тузлалъка – център на рисуваната керамика през IX-X в. Разкопки и проучвания 8. София 1982.
- Тотев Т., Преславското златно съкровище. София 1983.
- Царевград Търнов 1: Дворецът на българските царе през Втората българска държава. История на проучванията, архитектура, надписи, монети, културни пластове преди изграждането на двореца. София 1973.
- Царевград Търнов 2: Дворецът на българските царе през Втората българска държава.
- Царевград Търнов 3: Патриаршеският комплекс през XII-XIV век. София 1980.
- Царевград Търнов 4: Средновековни надписи, монограми, букви и знаци от Търновската “Велика лавра”. София 1984.
- Царевград Търнов 5: Археологически разкопки и проучвания на крепостните стени на хълма Царевец 1966-1969 г. София 1992.
- Чангова Й. и др. Перник 2: Крепостта Перник VIII-XIV в. София 1983.
- Чангова Й., Ловеч: Цитаделата на средновековния град XII-XIV в. София 2006.
- Чангова Й., Средновековното селище върху тракийския град Севтополис (XI-XIV в.). София 1972.

Чангова Й., Перник 3: Крепостта Перник VIII-XIV в. София 1992.

Чанева-Дечевска Н., Църкви и манастири от Велики Преслав. София 1980.

Чанева-Дечевска Н., Църковната архитектура в България през XI-XIV в. София 1988.

Чанева-Дечевска Н., Църковната архитектура на Първата българска държава. София, 1984.

Чобанов Т., Свещените дворци на българските канове. София 2006.

Angelova St., R. Koleva, Das frühmittelalterliche Drästäř (Silistra) – In: G. Fusek (red.), Sbornik na počest' Dariny Bialekovej. Nitra 2004. 19-30.

Borisov B., Djadovo 1: Mediaeval Settlement and Necropolis (11th -12th century). Tokio 1989.

Fiedler U., Studien zu den Gräberfeldern des 6. bis 9. Jahrhunderts an der Unteren Donau. Bonn 1992.

Hensel W. (red.), Styrmen nad Jantra (Bugaria): Badania archeologiczne w latach 1961-1964 i 1967-1968. Wrocław-Warszawa-Krakow-Gdansk 1980.

Iatrus-Krivina. Spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der Unteren Donau. Bd. 3: Die mittelalterlichen Siedlungen. Schriften zur Geschichte und Kultur der Antike 17. Berlin 1986.